

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa Taideyliopistolta 22.4.2026 koskien hallituksen esitystä luonnoksesta laeiksi yliopistolain,

ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4§:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena

korkeakouluopetuksena). Kirjallinen lausunto on pyydetty toimitettavaksi Lausuntopalveluun viimeistään maanantaina 1.6.2026.

Taideyliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Yliopistossa asiaa ovat kommentoineet avoimen yliopiston edustajat.

Yleiset huomiot esityksestä

Taideyliopisto katsoo, että tavoite nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä on sinänsä perusteltu.

Esityksessä ehdotetut keinot ovat kuitenkin ongelmallisia eivätkä kaikilta osin tue tavoitteen saavuttamista kestäväällä tai korkeakoulujärjestelmän

perusperiaatteiden mukaisella tavalla.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esitetty mahdollisuus suorittaa korkeakoulututkinto maksullisesti avoimen korkeakoulun kautta merkitsee käytännössä siirtymää kohti maksullisten

tutkintopolkujen laajentamista. Vaikka maksutonta tutkintokoulutusta pidettäisiin muodollisesti ensisijaisena väylänä, esitys hämärtää maksuttomuuden periaatetta ja luo rakenteellisia kannustimia siirtää tutkintokoulutusta yhä laajemmin maksulliseksi. Kehityksen voidaan arvioida pitkällä aikavälillä heikentävän suomalaisen korkeakoulujärjestelmän keskeistä yhdenvertaisuusperiaatetta.

Esitys sisältää merkittävän riskin opiskelijavalintajärjestelmän ohittamisesta. Mahdollisuus edetä tutkinnon suorittamiseen maksukykyyn perustuen ilman

normaalia valintamenettelyä heikentää valintojen läpinäkyvyyttä ja perustetta osaamisen arvioinnissa. Tämä asettaa hakijat eriarvoiseen asemaan ja vaarantaa

valintajärjestelmän hyväksyttävyyden.

Vaikka malli kohdentuu erityisesti opiskelijoihin, jotka ovat jo suorittaneet osan tutkintoon kuuluvista opinnoista, sen vaikutukset eivät rajaudu tähän ryhmään. Maksullinen tutkintoväylä voi ohjata opiskelijavirtoja laajemmin, mikä vaikeuttaa maksuttoman koulutuksen aloituspaikkojen suunnittelua ja ennakointia. Tämä heikentää koulutusjärjestelmän ohjattavuutta ja resurssien kohdentamisen tehokkuutta.

Esityksessä esitettyjä oletuksia opintojen nopeutumisesta ja kustannustehokkuudesta ei voida pitää riittävästi perusteltuina. Mikäli opiskelijoiden lähtötasoa ja opiskeluvalmiuksia ei varmisteta opiskelijavalinnan keinoin, keskeyttämisriski kasvaa olennaisesti. Tämä puolestaan lisää sekä opiskelijoille että korkeakouluille aiheutuvia kustannuksia ja heikentää koulutuksen tuloksellisuutta. Taidealoilla esityksen vaikutukset ovat erityisen kielteisiä. Alat ovat voimakkaan hakupaineen piirissä, ja opiskelu edellyttää korkeatasoista ennakko-osaamista, jota arvioidaan pääsy- ja soveltuvuuskokeissa. Esitetty malli ei tunnista näiden alojen erityispiirteitä, vaan mahdollistaa tutkinnon suorittamisen ilman riittävää osaamisen arviointia. Tämä vaarantaa koulutuksen laadun, opiskelijoiden opintojen etenemisen sekä koko tutkintojärjestelmän uskottavuuden.

Kokonaisuutena arvioiden esitys heikentää korkeakoulujärjestelmän yhdenvertaisuutta, läpinäkyvyyttä ja laatua. Taideyliopisto ei pidä esitettyä mallia

tarkoituksenmukaisena keinona korkeakoulutustason nostamiseksi.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Taidealan opetus on pienten ryhmäkokojen ja vaativien tilaratkaisujen vuoksi hyvin kustannusintensiivistä, joten maksullisen avoimessa yliopistossa suoritettavan tutkinnon kustannus opiskelijalle olisi erittäin korkea. Ylempi sosioekonominen asema ei voi olla taidealan opintoihin pääsemisen kriteeri, vaan tärkeimpänä kriteerinä tulee edelleen olla taito ja sen osoittaminen. Korkeaksi nousevasta opintomaksusta johtuen maksulliselle tutkinnolle ei todennäköisesti olisi suurta kysyntää.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Esityksen mukaan opiskelija ei menettäisi ensikertalaisasemaansa opiskellessaan avoimessa korkeakoulussa maksullista tutkintoa. Tämä lienee itsestään selvää,

koska ensikertalaisasema liittyy nimenomaan maksuttomaan koulutukseen ja yhteishakuun.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Se, että avoimen yliopiston opiskelijat eivät ole oikeutettuja opintotukeen tai opiskeluterveydenhuoltoon, on nostettu esille jo aikaisemmin esimerkiksi väyläopintojen näkökulmasta. Maksullisen koulutuksen laajentamisen esitys on lähtökohdiltaan eri opiskelijaryhmiä eriarvoistava, ja se näkyy myös opiskelijan

tuen eriarvoistumisena.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Se, että avoimen yliopiston opiskelijat eivät ole oikeutettuja opintotukeen tai opiskeluterveydenhuoltoon, on nostettu esille jo aikaisemmin esimerkiksi väyläopintojen näkökulmasta. Maksullisen koulutuksen laajentamisen esitys on lähtökohdiltaan eri opiskelijaryhmiä eriarvoistava, ja se näkyy myös opiskelijan

tuen eriarvoistumisena.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Hallituksen esityksen vaikutuksia on arvioitu esityksessä kattavasti. Merkille pantavaa on se, että kustannusvaikutusta yksilölle kuvataan keskiarvona ja lukuna

esiintyy 8000 euroa vuodessa. Tätä kuvataan esityksessä myös sanalla täyskatteisuus.

Täyskatteisuuden laskeminen on kuitenkin ainakin tähän asti ollut

OKM:n ohjeistuksen mukaisesti korkeakoulukohtaista ja Taideyliopistossa hinta muodostuisi nykyohjeistuksen mukaan huomattavasti korkeammaksi.

Periaatteessa maksullisen tutkinnon suorittamismahdollisuus voisi vähentää tarvetta hakeutua ulkomaisiin maksullisiin koulutuksiin niissä tilanteissa, joissa

hakija ei ole saanut haluamaansa koulutuspaikkaa Suomesta. Käytännössä tämä mahdollisuus kuitenkin vesittyy jo perusteluissa, joissa esimerkiksi lääketieteen koulutus näyttäisi rajautuvan alana esityksen ulkopuolelle.

Pidämme kannatettavana sitä, että esitys perustuu mahdollistavaan lainsäädäntöön ja antaa korkeakouluille vapauden päättää itse, tarjoavatko ne

tutkinnonsuorittamismahdollisuuden myös avoimena korkeakouluopetuksena. Ajatuksellisesti jotkut maisteriohjelmat voisivat soveltua maksullisiksi avoimiksi

korkeakoulutkinnoiksi. Tämä vaatisi kuitenkin selkeämpää kannustetta esimerkiksi lyhyttutkintoihin ja yhteistä käsitystä niihin liittyvistä reunaehdoista. Lisäksi

englannin kielen rajaaminen tutkintokielenä vaikeuttaa tätä pohdintaa.

Taideyliopiston osalta näemme maksullisen tutkintokoulutuksen marginaalisena vaihtoehtona koulutuksemme taitoon perustuvan luonteen vuoksi emmekä näe sen käyttöönottoa todennäköisenä tulevina vuosina.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Vaisto-Oinonen Milla
Taideyliopisto